

Iryna Drozd

Opieka nad osobą chorą psychicznie w biografii opiekuna rodzinnego w Polsce i na Ukrainie

Streszczenie rozprawy

Zdrowie i choroba stanowią konstytutywną podstawę społecznego funkcjonowania jednostek, grup i zbiorowości. Zakłócenia w stanie zdrowia doprowadzają do dysfunkcyjności, dyskomfortu, odczuwania bólu, doświadczania wykluczenia na poziomie codziennego życia przeciętnego obywatela. Zasób zdrowia jest, jak wiedza i umiejętności, jedną z form kapitału ludzkiego i można go nazwać kapitałem zdrowia. Każda jednostka rodzi się z ustalonym zasobem kapitału zdrowia, który od urodzenia rośnie, a po przekroczeniu pewnego wieku zaczyna ulegać deprecjacji w procesie starzenia się. Choroba jest pojęciem przeciwstawnym zdrowiu. Droga powrotu do zdrowia może być szybka i bezproblemowa, jednak w wielu sytuacjach proces zdrowienia trwa długo lub nie kończy się wcale, gdyż choroba może przejść w stan chroniczny/przewlekły, powodować niepełnosprawność w różnych sferach życia i rozwijać się, prowadząc w ostateczności do śmierci. Choroby psychiczne należą do chorób przewlekłych o różnym natężeniu, przebiegu i trudnym do przewidzenia skutku. Są one źródłem naznaczenia i stygmatyzacji społecznej, sprzyjają dystansowi społecznemu. Są powodem do wstydu i zażenowania, powodują większe wykluczenie społeczne niż inne zaburzenia, uniemożliwiając osobom chorującym codzienne funkcjonowanie i realizację wybranych celów życiowych.

Problematyka osób z zaburzeniami psychicznymi stanowi przedmiot badań nie tylko przedstawicieli nauk medycznych, ale także społecznych. Zainteresowanie tym zagadnieniem wynika ze złożoności problematyki ochrony zdrowia psychicznego, która nie może być postrzegana jedynie w kategoriach medycznych, ale znacznie szerzej – jako kwestia o ogromnym znaczeniu społecznym wymagająca umiejętnej interwencji ustawodawczej i skoordynowanych działań organów administracji publicznej, instytucji i organizacji rządowych i pozarządowych zajmujących się problematyką ochrony prawnej i faktycznej opieki nad osobami z zaburzeniami i chorymi psychicznie.

Wystąpienie choroby psychicznej jest traumą nie tylko dla osoby chorującej, lecz również dla jej bliskich. W różnych stanach psychotycznych chory nawet nie zdaje sobie sprawy z powagi zaistniałej sytuacji. Natomiast opiekun, osoba zapewniająca całodobową

opiekę i wsparcie, przeżywa tę tragedię bardziej dotkliwie. W niniejszej dysertacji przedmiotem zainteresowania w podjętych badaniach jakościowych uczyniono subiektywny obraz społecznej rzeczywistości opiekunów rodzinnych osób chorych psychicznie. Celem badań jest również poznanie oraz przedstawienie tego, w jaki sposób postrzegają oni ten świat oraz zajmowane w nim przez siebie miejsce.

W badaniach wykorzystano metodę biograficzną, która w różnych odmianach i w urozmaicony sposób odwoływała się zawsze do subiektywnej perspektywy osób badanych, czyniąc ich własny punkt widzenia koniecznym punktem wyjścia do konstruowania uogólnień teoretycznych. Jako technikę badawczą zastosowano autobiograficzny wywiad narracyjny opracowany zgodnie z koncepcją Fritza Schützego. W badaniach wzięło udział 49 opiekunów rodzinnych pochodzących z województwa podkarpackiego (Polska) i obwodu chmielnickiego (Ukraina). Celowy dobór próby badawczej umożliwił dotarcie do specyficznego i zamkniętego kręgu opiekunów rodzinnych. Wybrany schemat metodologiczno-analityczny pozwolił na rozpoznanie świata społecznego opiekunów rodzinnych oraz porównanie jednostkowych losów badanych pochodzących z dwóch sąsiadujących ze sobą państw.

Przedstawione wnioski z badań nie wyczerpują tematu, lecz mogą być przyczynkiem do dalszych eksploracji tego zagadnienia. Mogą też służyć pomocą w opracowaniu skuteczniejszych form pomocy i wsparcia dla opiekunów rodzinnych sprawujących opiekę nad psychicznie chorującymi bliskimi osobami i ich podopiecznych.